

Προσφορά Μουσικής & Μουσική Προσφορά

Μπαχ, Μπρούκνερ

Μέγαρο Μουσικής Αθηνών
Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης

Κρατική Ορχήστρα Αθηνών
11 & 13 Μαΐου 2018

Λεωνίδας Καβάκος βιολί και μουσική διεύθυνση

Παρασκευή, 11 Μαΐου 2018, ώρα 20:30
Μέγαρο Μουσικής Αθηνών -
Αίθουσα Χρήστος Λαμπράκης

Κυριακή, 13 Μαΐου 2018, ώρα 21:00
Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης -
Αίθουσα Φίλων Μουσικής Μ1

Σε συνεργασία με τον Οργανισμό Μεγάλου Μουσικής Αθηνών
και τον Οργανισμό Μεγάλου Μουσικής Θεσσαλονίκης

ΓΙΟΧΑΝ ΣΕΜΠΑΣΤΙΑΝ ΜΠΑΧ (1685 – 1750)
Κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα
σε ρε ελάσσονα, BWV 1052

- 1. **Allegro**
- 2. **Adagio**
- 3. **Allegro**

Λέγεται συχνά ότι η μουσική του Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ υπερβαίνει τις τεχνικές ιδιαιτερότητες του οργάνου (ή των οργάνων) για τα οποία γράφεται και μπορεί να αποδοθεί από άλλα όργανα (ή φωνές) χωρίς η ομορφιά και η ουσία της να αλλοιωθεί. Αν αναζητά κανείς αποδείξεις για την εγκυρότητα αυτού του ισχυρισμού, αρκεί να παρακολουθήσει τις διάφορες μεταμορφώσεις κοντσέρτων του Μπαχ: τα επτά κοντσέρτα για σόλο τσέμπαλο (BWV 1052-1058), γραμμένα στη Λειψία πιθανότατα προς το τέλος της δεκαετίας του 1730, σε άλλες περιπτώσεις είναι βέβαιο και σε άλλες εικάζεται βάσιμα, πως αποτελούν πιστές μεταγραφές προγενέστερων κοντσέρτων είτε για βιολί είτε για πνευστά όργανα. Τα έργα αυτά ανάγονται στην περίοδο που ο Μπαχ έζησε στο Κέτεν (1717-1723) ή ίσως λίγο νωρίτερα, στα χρόνια της Βαϊμάρης. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο και εκτενέστερο από τα κοντσέρτα για τσέμπαλο (σε ρε ελάσσονα), είναι κοινή πεποίθηση των μελετητών ότι αποτελεί μετάπλαση ενός κοντσέρτου για βιολί, το οποίο ωστόσο είναι χαμένο και ως εκ τούτου έχει αποκατασταθεί πολύ αργότερα. Το Κοντσέρτο έχει τρία μέρη κατά το πρότυπο των ιταλικών κοντσέρτων του Βιβάλντι, που ο Μπαχ είχε μελετήσει και θαυμάσει από νωρίς στη ζωή του. Μάλιστα, το πρώτο και το δεύτερο μέρος του Κοντσέρτου έχουν χρησιμοποιηθεί -με αυτούσιο το μουσικό τους περιεχόμενο αλλά φυσικά διαφορετική ενορχηστρωτική επεξεργασία- στην Καντάτα αρ.146 “Wir müssen durch viel Trübsal in das Reich Gottes eingehen” (Πρέπει να περάσουμε πολλές δοκιμασίες για να εισέλθουμε στη βασιλεία του Θεού), ενώ το φινάλε στην Καντάτα αρ.188 “Ich habe meine Zuversicht” (Έχω την εμπιστοσύνη μου).

Στο πρώτο μέρος ορχήστρα και σολίστ παρουσιάζουν σε ταυτοφωνία το θέμα του rigoanello, που επανεμφανίζεται στη συνέχεια αλλά με πολυφωνική πλέον υφή. Ανάμεσα στις επανεμφανίσεις του μεσολαβούν επεισόδια, στα οποία ο σολίστ έχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο, με κορύφωση τη δραματική καντέντσα λίγο πριν το τέλος. Το αργό μέρος, ανοίγει με ένα λιτό θέμα, το οποίο στη συνέχεια γίνεται η αρμονική βάση για να ξετυλίξει ο σολίστ μία λυρική, θλιμμένη μελωδία καθαρά οπερατικού χαρακτήρα, ενώ τα έγχορδα της ορχήστρας συνεισφέρουν σχολιασμούς σε δεύτερο επίπεδο. Τόσο η αντιστικτική γραφή όσο και το στοιχείο της δεξιοτεχνίας απογειώνονται στο φινάλε, δικαιώνοντας τον χαρακτηρισμό του Κοντσέρτου ως του «μεγαλύτερου και δυσκολότερου Κοντσέρτου για βιολί πριν την εποχή του Μπετόβεν».

ΑΝΤΟΝ ΜΠΡΟΥΚΝΕΡ (1824 – 1896)
Συμφωνία αρ.4 σε μι ύφεση μείζονα,
«Ρομαντική»

- 1. **Bewegt, nicht zu schnell**
- 2. **Andante, quasi allegretto**
- 3. **Scherzo: Bewegt – Trio: Nicht zu schnell, keinesfalls schleppend**
- 4. **Finale: Bewegt, doch nicht zu schnell**

Πίσω από τον χαρακτηρισμό «ρομαντική», που ο ίδιος ο Άντον Μπρούκνερ χρησιμοποίησε για την Τέταρτη Συμφωνία του, δεν υποκρύπτεται κάποιο συγκεκριμένο εξωμουσικό πρόγραμμα• αντίθετα, ο όρος σχετίζεται με την ευρύτερη και προφανέστατη πρόθεση της Συμφωνίας να εκφράσει την ανόθευτη φυσική ομορφιά και τις χαρές της απλής ζωής κοντά στη φύση, στοιχεία χαρακτηριστικά και στη

Κρατική Ορχήστρα Αθηνών

ΓΙΟΧΑΝ ΣΕΜΠΑΣΤΙΑΝ ΜΠΑΧ
(1685 – 1750)

Κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα
σε ρε ελάσσονα, BWV 1052

ΑΝΤΟΝ ΜΠΡΟΥΚΝΕΡ (1824 – 1896)
Συμφωνία αρ.4 σε μι ύφεση μείζονα,
«Ρομαντική»

Τα έσοδα των συναυλιών θα διατεθούν για φιλανθρωπικούς σκοπούς και συγκεκριμένα, για την Αθήνα, στη Μονάδα Εντατικής Νοσηλείας Νεογνών & τη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας Παιδών του Γενικού Νοσοκομείου Παιδών Αθηνών «Παναγιώτη & Αγγαίας Κυριακού» και για τη Θεσσαλονίκη, στο Σύλλογο Γονέων Παιδιών με Νεοπλασματικές Ασθένειες Β. Ελλάδος, «ΛΑΜΨΗ»

ρομαντική γερμανική λογοτεχνία στις αρχές του 19ου αιώνα. Ενδεικτική της αισθητικής αυτής κατεύθυνσης στη Συμφωνία είναι και η προβεβλημένη χρήση του κόρνου, ο ήχος του οποίου συχνά θυμίζει κυνηγετικό σάλπισμα και ως εκ τούτου παραπέμπει έμμεσα σε εικόνες δασών.

Η Τέταρτη ξεκίνησε να γράφεται στο τέλος του 1873 και μία πρώτη εκδοχή της ήταν έτοιμη τον Νοέμβριο της επόμενης χρονιάς. Όπως όλες οι συμφωνίες του Αυστριακού συνθέτη, έτσι και η Τέταρτη επιδέχτηκε αναθεωρήσεων τα επόμενα χρόνια (ως και το 1888), με πιο εκτεταμένη και ριζική αυτή του 1878, που ουσιαστικά, πέραν μικρών μεταγενέστερων αλλαγών, είχε ως καρπό την οριστική εκδοχή της Συμφωνίας. Η πρώτη παρουσίασή της έγινε στις 20 Φεβρουαρίου 1881 στη Βιέννη υπό τη διεύθυνση του μεγάλου αρχιμουσικού Χανς Ρίχτερ και ήταν ομολογουμένως θριαμβευτική, παρόλο που η εκπεφρασμένη εκτίμηση του Μπρούκνερ προς τον Βάγκνερ αλλά και το ανεπιτήδευτο, «επαρχιώτικο» φέρσιμό του, ήταν αρκετά για να δημιουργήσουν ένα μάλλον αρνητικό κλίμα γύρω από τον ίδιο και τη μουσική του στη Βιέννη της εποχής.

Κατά πολλούς η Ρομαντική (το προσωνύμιο ανήκει στον ίδιο τον συνθέτη) είναι η πιο προσιτή και εύληπτη από τις κολοσσιαίες συμφωνίες του Μπρούκνερ και ίσως γι' αυτό παραμένει μέχρι σήμερα η δημοφιλέστερη εξ αυτών. Πράγματι, ο ακροατής της εισάγεται ιδανικά στον μαγευτικό κόσμο ενός συνθέτη, του οποίου η μουσική είναι άρρηκτα συνυφασμένη με τη βαθιά θρησκευτικότητά του. Αν και συχνά ο Μπρούκνερ συσχετίζεται με τον Μάλερ, υπό την έννοια ότι και οι δύο έγραψαν κυρίως μεγαλεπήβολες συμφωνίες, εντούτοις η μουσική του πρώτου εκφράζει έναν κόσμο πολύ διαφορετικό από τον ψυχαναλυτικό, αγωνιώδη και γεμάτο αμφιβολίες και δαιδαλώδεις υπαρξιακές αναζητήσεις κόσμο του Μάλερ. Η μουσική του Μπρούκνερ είναι διαποτισμένη από τη ριζωμένη και αταλάντευτη μεταφυσική πεποίθηση του δημιουργού της, έχει το δωρικό μεγαλείο ενός επιβλητικού καθεδρικού ναού και ταυτόχρονα σε αυτήν εικονίζεται ο ανεπιτήδευτος, προσηνής, ενίοτε και απλοϊκός χαρακτήρας του ίδιου του συνθέτη. Παράλληλα, ο συνθέτης χειρίζεται με αριστοτεχνικό τρόπο ένα πληθωρικό συμφωνικό χρώμα, που ουκ ολίγες φορές έχει κάτι από τον στιβαρό ήχο του αγαπημένου του εκκλησιαστικού οργάνου. Όλα τα παραπάνω στοιχεία, έκδηλα στην Τέταρτη Συμφωνία, οδήγησαν τον μεγάλο συνθέτη Ούγκο Βολφ να τοποθετήσει επάξια τον Μπρούκνερ ανάμεσα στον Μπετόβεν και τον Λιστ –και μάλιστα σε μία εποχή που ακόμα η μουσική του ελάχιστα ακουγόταν και ακόμα λιγότερο εκθειαζόταν.

Ένα μοτίβο από το σόλο κόρνο (υπό την αιθέρια συνοδεία των εγγόρδων) ανοίγει τη Συμφωνία – ορισμένοι θεωρούν πως το σόλο παραπέμπει στο σφύριγμα ενός ατμοκίνητου τρένου της εποχής. Τα ξύλινα πνευστά απαντούν στο σάλπισμα του κόρνου και η μουσική σταδιακά δυναμώνει πάνω σε ένα χαρακτηριστικό ρυθμικό σχήμα στη μουσική του Μπρούκνερ εν γένει (δύο τέταρτα ακολουθούμενα από ένα τρίηχο τετάρτων). Οι βιόλες εισάγουν ένα νέο θέμα, που επεκτείνεται από τα βιολοντσέλα και εμπλουτίζεται αντιστικτικά από τα βιολιά. Το ανωτέρω θεματικό υλικό αναπτύσσεται στο πλαίσιο μιας φόρμας σονάτας. Η αρχή του δεύτερου μέρους, με ένα βαρύθυμο θέμα στα βιολοντσέλα, προδιαθέτει για την εξέλιξη του μέρους ως πένθιμου εμβατηρίου αλλά η εξέλιξη της μουσικής περισσότερο παραπέμπει σε έναν στοχαστικό περίπατο στην αυστριακή ύπαιθρο. Οι βιόλες παρουσιάζουν ανάγλυφα το αισθαντικό δεύτερο θέμα. Στην πορεία η μουσική οδεύει αργά αλλά σταθερά προς μία ηχηρή κορύφωση, προτού επιστρέψει στην αρχική της, εσωστρεφή διάθεση. Το ακόλουθο σκέρτσο είναι κατά δήλωση του συνθέτη «κυνηγετικού» χαρακτήρα. Και πάλι τα κόρνα έχουν την τιμητική τους σαλπίζοντας το κάλεσμα προς το κυνήγι. Το ενδιάμεσο τρίο, αξιοποιώντας τον χορευτικό ρυθμό του αυστριακού Ländler, «απεικονίζει» τη μεσημεριανή ανάπαυλα από το κυνήγι για ένα γεύμα στην εξοχή. Το φινάλε, το εκτενέστερο και περιπλοκότερο μέρος της Συμφωνίας, βασίζεται τόσο σε νέο θεματικό υλικό όσο και σε μοτίβα που έχουν παρουσιαστεί στα προη-

γούμενα μέρη. Μία μυστηριώδης έναρξη οδηγεί σχετικά σύντομα σε στιβαρή παρουσίαση του κύριου θέματος από σύσσωμες τις ορχηστρικές δυνάμεις. Η λυρική, ποιμενική ατμόσφαιρα επανέρχεται στο δεύτερο θέμα. Μετά τις αναμενόμενες ενότητες της επεξεργασίας και επανέκθεσης, η Συμφωνία κλείνει με μία πραγματικά αποθεωτική coda.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΒΑΚΟΣ

Αναγνωρισμένος διεθνώς ως μουσικός με σπάνιες μουσικές και δεξιοτεχνικές ικανότητες, ο Λεωνίδας Καβάκος συνεργάζεται τακτικά με τις μεγαλύτερες ορχήστρες του κόσμου (Φιλαρμονική Βερολίνου, Συμφωνική του Λονδίνου, Συμφωνικές Ορχήστρες Σικάγο και Βοστώνης κ.ά.) και ηχογραφεί αποκλειστικά για την εταιρεία Decca Classics. Στα 21 του χρόνια είχε κερδίσει τρεις σημαντικούς διεθνείς διαγωνισμούς βιολιού: Sibelius (1985), Paganini και Naumburg (1988). Η ηχογράφηση της πρώτης εκδοχής του Κοντσέρτου για βιολί του Σιμπέλιους απέσπασε το Gramophone Concerto of the Year Award το 1991. Το 2017 τιμήθηκε με το μουσικό βραβείο Léonie Sonning, την ύψιστη μουσική διάκριση της Δανίας, που απονέμεται ετησίως σε κορυφαίες μουσικές προσωπικότητες (στους κατά καιρούς βραβευθέντες συγκαταλέγονται οι Leonard Bernstein, Benjamin Britten, Arthur Rubinstein, Yehudi Menuhin, Dmitri Shostakovich, Dietrich Fischer-Dieskau, Mstislav Rostropovich και Sir Simon Rattle). Κατά την καλλιτεχνική περίοδο 2017-2018 ο Καβάκος είναι Artist in Residence στην Concertgebouw του Άμστερνταμ και τη Musikverein της Βιέννης, ενώ πραγματοποιεί περιοδεία στην Ευρώπη με τη Φιλαρμονική της Σκάλας του Μιλάνου υπό τη διεύθυνση του Riccardo Chailly και στην Ασία με την Ορχήστρα Gewandhaus της Λειψίας υπό τον Herbert Blomstedt. Τον Δεκέμβριο του 2017 ξεκίνησε ευρωπαϊκή περιοδεία με την πιανίστα Yuja Wang, ενώ τον Φεβρουάριο του 2018 περιόδευσε στη Βόρειο Αμερική παίζοντας τρίο με τους Yo-Yo Ma και Emanuel Ax. Παράλληλα, ο Καβάκος δραστηριοποιείται έντονα και με μεγάλη επιτυχία ως αρχιμουσικός έχοντας διευθύνει μεταξύ άλλων τις Συμφωνικές Ορχήστρες του Λονδίνου και της Βοστώνης, τη Φιλαρμονική της Νέας Υόρκης, τη Γερμανική Συμφωνική Ορχήστρα του Βερολίνου κ.ά. Οι ηχογραφήσεις του τόσο για την Decca Classics όσο και παλιότερα για τις εταιρείες BIS, ECM και Sony Classical έχουν κερδίσει πληθώρα διεθνών διακρίσεων: ECHO Klassik “Instrumentalist of the Year”, Gramophone Artist of the Year 2014 και ECHO Klassik “Best Concerto Recording”. Έχοντας γεννηθεί και μεγαλώσει σε μουσική οικογένεια στην Αθήνα, δίνει εκεί κάθε χρόνο ένα masterclass βιολιού και μουσικής δωματίου, στο οποίο μετέχουν βιολιστές και σύνολα από όλο τον κόσμο. Παίζει με το βιολί “Willemotte” του Stradivarius (1734) και έχει στην κατοχή του σύγχρονα όργανα των F. Leonhard, S.P. Greiner, E. Haahti και D. Bague.

Συμμετέχουν:
ΜΟΥΣΑ- Συμφωνική Ορχήστρα Νέων
Μεγάλου Μουσικής Θεσσαλονίκης

Ακαδημία Νέων Μουσικών της Κρατικής
Ορχήστρας Αθηνών

Υπεύθυνη Έκδοσης
Αλίκη Φιδετζή
Σύνταξη Κειμένων
Τίτος Γουβέλης
Σχεδιασμός
G Design Studio

Μέγας Δωρητής

Χορηγός
Φιλοξενίας

Χορηγός
Μετακινήσεων

Χορηγοί
Επικοινωνίας

Η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών
επιχορηγείται από το Υπουργείο
Πολιτισμού και Αθλητισμού

ΙΣΝ / SNF
ΙΑΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS
FOUNDATION

Hilton
ATHENS

airchampion24
.com

EPT

LIFO

TRITON
GOLDEN

eculture.gr

ICP
ΜΕΤΡΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΠΡΟΪΚΤΩΝ

www.koa.gr

Κρατική
Ορχήστρα
Αθηνών
75
Χρόνια